

Věc C-635/23

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

23. října 2023

Předkládající soud:

Kammergericht (Berlín, Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

20. října 2023

Navrhovatelka:

WBS GmbH

KAMMERGERICHT (Vrchní zemský soud)

Usnesení

[*omissis*]

Ve věci právní pomoci týkající

evropského vyšetřovacího příkazu vydaného Kanceláří pro
prevenci a potírání korupce Lotyšské republiky dne 25. dubna 2019
zde pouze ve vztahu ke společnosti

WBS GmbH,

[*omissis*]

rozhodl 4. trestní senát Kammergericht (Vrchní zemský soud) v Berlíně dne
20. října 2023 takto:

Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládá
následující předběžná otázka:

Může evropský vyšetřovací příkaz týkající se úkonu, který je podle práva
vydávajícího státu vyhrazen soudům, vydat v součinnosti s nesoudním

potvrzujícím orgánem jiný příslušný orgán ve smyslu čl. 2 písm. c) bodu ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech, pokud soud vydávajícího státu tento vyšetřovací úkon předtím povolil a splnil přitom povinnosti přezkumu a odůvodnění stanovené směrnicí 2014/41/EU?

O d ů v o d n ě n í:

1 A. Skutkový stav

Lotyšská Kancelář pro prevenci a potírání korupce zahájila dne 5. dubna 2019 trestní řízení proti úředním osobám jedné nadace v Rize, a to pro podezření z rozsáhlého podvodu, z rozsáhlého protiprávního plýtvání cizí věcí a z padělání listin a jejich používání. Kancelář považovala za nezbytné provést v rámci vyšetřování prohlídku obchodní prostor společností FF GmbH a WBS GmbH nacházejících se v Berlíně a vyšetřující soudkyni soudu ve Vidzeme, předměstí Rigy, předložila návrh na schválení těchto vyšetřovacích úkonů podle článků 179 a 180 lotyšského trestního řádu. Vyšetřující soudkyně návrhům vyhověla usneseními ze dne 24. dubna 2019 a své rozhodnutí odůvodnila tím, že lze vycházet z toho, že se v prostorách výše uvedených podniků nachází podklady, nosiče informací a předměty relevantní pro řízení; účelem prohlídky je jejich nalezení a zajištění a tento úkon je nezbytný a přiměřený.

2 Dne 25. dubna 2019 vydala lotyšská Kancelář pro prevenci a potírání korupce jako jiný příslušný orgán ve smyslu čl. 2 písm. c) bodu ii) směrnice 2014/41/EU evropský vyšetřovací příkaz (dále jen „EVP“), v němž žádala Spolkovou republiku Německo o provedení výslechu dvou svědků a výkon nařízení vyšetřující soudkyně k provedení prohlídky ze dne 24. dubna 2019, které jsou přílohou EVP. Vreční státní zastupitelství Lotyšské republiky EVP potvrdilo a zaslalo jej Staatsanwaltschaft Berlin (Státní zastupitelství v Berlíně).

3 Na základě příslušného návrhu Staatsanwaltschaft Berlin (Státní zastupitelství v Berlíně) nařídil i Amtsgericht Tiergarten (Okresní soud v Tiergartenu) v Berlíně prohlídku obchodních prostor společností FF GmbH a WBS GmbH. Při prohlídkách, které byly následně provedeny dne 13. května 2019, byl zajištěn velký počet důkazů.

4 Právní zástupci společností FF GmbH a WBS GmbH podali proti tomuto úkonu právní pomoci opravný prostředek k předkládajícímu senátu a mimo jiné navrhli, aby bylo určeno, že vydání zajištěných důkazů Lotyšské republice je nepřipustné. Ohledně společnosti FF GmbH senát předložil řízení Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) za účelem vyjasnění právní otázky týkající se přípustnosti opravného prostředku; ohledně společnosti WBS GmbH mimo jiné rozhodl, že vydání důkazů je přípustné s tím, že místo zajištěných originálních dokumentů budou vydány ověřené kopie těchto dokumentů. K vydání důkazů zajištěných ve společnosti WBS GmbH následně nicméně nedošlo, protože podle názoru

Staatsanwaltschaft Berlin (Státní zastupitelství v Berlíně) bylo nezbytné vyčkat na výsledek přezkumného řízení u Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr).

- 5 Po rozhodnutí Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) podal právní zástupce společnosti WBS GmbH opět mimo jiné návrh, aby bylo určeno, že vydání zajištěných důkazů Lotyšské republiky je nepřipustné. Má za to, že senát – v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva, které takovouto možnost stanoví – musí znovu rozhodnout o přípustnosti vydání, protože došlo ke změně právního stavu. Podle rozhodnutí Soudního dvora ze dne 16. prosince 2021 ve věci C-724/19, které bylo v mezidobí vydáno, může EVP týkající se úkonu vyhrazeného podle práva vydávajícího státu soudům vydat pouze soud. Vydání zajištěných důkazů je proto nyní každopádně nepřipustné, protože prohlídka předcházející jejich zajištění je v Lotyšské republice vyhrazena soudům, EVP ovšem nevydal soud.
- 6 Staatsanwaltschaft Berlin (Státní zastupitelství v Berlíně) se Vrchního státního zastupitelství Lotyšské republiky dotázalo, zda EVP případně může znovu vydat soud. Vrchní státní zastupitelství Lotyšské republiky na tuto otázku odpovědělo záporně s odůvodněním, že právo Lotyšské republiky neobsahuje příslušný právní základ.
- 7 Senát rozhodnutí o návrhu, aby bylo znovu rozhodnuto o přípustnosti právní pomoci, pozastavil do vyjasnění otázek formulovaných v tomto usnesení a nařídil odklad vydání zajištěných důkazních prostředků.
- 8 B. Odůvodnění předběžné otázky

I. Čtvrtý senát Soudního dvora Evropské unie v rozsudku ze dne 16. prosince 2021 ve věci C-724/19 rozhodl, že čl. 2 písm. c) bod i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby měl státní zástupce v přípravné fázi trestního řízení pravomoc k vydání EVP ve smyslu této směrnice, směřujícího k získání provozních a lokalizačních údajů v souvislosti s telekomunikačním provozem, jestliže u obdobného vnitrostátního případu přijetí vyšetřovacího úkonu, jehož účelem je přístup k takovým údajům, spadá do výlučné pravomoci soudce. V dotčeném případě vydalo bulharské státní zastupitelství jako orgán podle čl. 2 písm. c) bodu i) směrnice 2014/41/EU bez předchozího zapojení bulharského soudu čtyři EVP, jejichž předmětem bylo získání provozních a lokalizačních údajů v souvislosti s telekomunikačním provozem. Jednalo se přitom o úkony, které bulharské státní zastupitelství mohlo ve srovnatelném vnitrostátním případě nařídít pouze na základě povolení soudu.

- 9 II. Při použití zásad uvedených v tomto rozhodnutí Soudního dvora na projednávanou věc by senát musel konstatovat, že vydání zajištěných důkazů Lotyšské republiky není přípustné.

Německý zákonodárce provedl ustanovení směrnice 2014/41/EU týkající se požadavků na příslušnost vydávajícího orgánu v § 91d odst. 1 Gesetz über die

internationale Rechtshilfe in Strafsachen (zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech, „IRG“) jako podmínku přípustnosti právní pomoci. Ustanovení § 91d odst. 1 IRG zní takto:

(1) Poskytnutí právní pomoci je přípustné pouze tehdy, pokud dožadující členský stát použije pro svou žádost formulář uvedený v příloze A nebo příloze C směrnice o evropském vyšetřovacím příkazu v příslušně platném znění, který

1. byl vydán justičním orgánem ve smyslu čl. 2 písm. c) bodu i) směrnice o evropském vyšetřovacím příkazu nebo

2. byl vydán jiným orgánem než orgánem uvedeným v bodě 1, který dožadující členský stát označil za příslušný, a potvrzen orgánem podle bodu I v oddíle L formuláře obsaženého v příloze A směrnice o evropském vyšetřovacím příkazu.

- 10 Podle § 91d odst. 1 IRG by vydání zajištěných důkazů Lotyšské republiky bylo nepřipustné; EVP by totiž byl v rozsahu, v němž se týká prohlídky neoddělitelně spojené s vydáním, vydán vydávajícím orgánem, který není příslušný. Kancelář pro prevenci a potírání korupce by nebyla jiným orgánem ve smyslu čl. 2 písm. c) bod ii) směrnice, protože ve srovnatelném vnitrostátním případě by neměla pravomoc nařídit prohlídku. Podle článků 179 a 180 lotyšského trestního řádu smí prohlídky zásadně nařídit pouze soud. Ustanovení zní v anglickém překladu (zdroj: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lv/lv043en.pdf>) – v rozsahu relevantním pro řízení – takto:

Section 179. Searches

(1) A search is an investigative action whose content is the search by force of premises, terrain, vehicles, and individual persons for the purpose of finding and removing the object being sought, if there are reasonable grounds for believing that the object being sought is located in the site of the search.

(2) A search shall be conducted for the purpose of finding objects, documents, corpses, or persons being sought that are significant in criminal proceedings.

Section 180. Decision regarding a Search

(1) A search shall be conducted with a decision of an investigating judge or a court decision. An investigating judge shall take a decision based on a proposal of a person directing the proceedings and materials attached thereto.

(2) [...]

(3) In emergency cases where, due to a delay, sought objects or documents may be destroyed, hidden, or damaged, or a person being sought may escape, a person directing the proceedings may conduct a search with the consent of a public prosecutor. [...]

- 11 Rozhodnutí o nepřipustnosti právní pomoci v souladu s právními zásadami z rozsudku Soudního dvora ve věci C-724/19 by mělo za následek, že Staatsanwaltschaft Berlin (Státní zastupitelství v Berlíně) by EVP muselo podle čl. 9 odst. 3 směrnice 2014/41/EU vrátit Lotyšské republice.
- 12 III. Senát má ovšem pochybnosti, zda se zásady formulované v rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-724/19 použijí na projednávanou věc beze změny nebo zda spíše postačuje, že dotčený vyšetřovací úkon před vydáním EVP schválil soud vydávajícího státu a přitom splnil povinnosti přezkumu a odůvodnění stanovené ve směrnici 2014/41/EU.
- 13 1. Tyto pochybnosti vyplývají na jedné straně z toho, že rozhodnutí Soudního dvora se týkalo orgánu ve smyslu čl. 2 písm. c) bodu i), v projednávané věci je ovšem vydávajícím orgánem „jiný příslušný orgán, který vydávající stát určí“ ve smyslu čl. 2 písm. c) bod ii). Pro senát z rozhodnutí Soudního dvora jednoznačně nevyplývá, zda zásady v něm uvedené platí stejnou měrou pro EVP, které jsou vydávány podle čl. 2 písm. c) bod ii). V bodě 29 a 30 svého rozhodnutí Soudní dvůr uvedl:

„29. Ze znění tohoto ustanovení tak vyplývá, že vydávající orgán musí být ve všech případech, na které se uvedené ustanovení vztahuje, příslušný v daném případě buď jako soudce, soud, vyšetřující soudce nebo státní zástupce, anebo pokud není justičním orgánem, jakožto vyšetřující orgán.

30. Naproti tomu analýza znění uvedeného ustanovení neumožňuje sama o sobě určit, zda má výraz ‚příslušný v daném případě‘ stejný význam jako výraz ‚má v souladu s vnitrostátním právem pravomoc nařídít shromažďování důkazů‘, a tudíž státní zástupce může mít pravomoc k vydání evropského vyšetřovacího příkazu směřujícího k získání provozních a lokalizačních údajů v souvislosti s telekomunikačním provozem, jestliže u obdobného vnitrostátního případu vyšetřovací úkon, jehož účelem je přístup k takovým údajům, spadá do výlučné pravomoci soudce.“

- 14 Podle názoru senátu by to mohlo být možné chápat tak, že jiný orgán ve smyslu čl. 2 písm. c) bod ii) může být příslušným vydávajícím orgánem i tehdy, pokud je nařízení úkonu podle vnitrostátního práva vyhrazeno soudům, a že k zapojení soudu – nezbytnému i za této situace – může v tomto případě dojít na jiném místě.
- 15 2. Projednávaná věc se navíc liší od případu, na kterém se zakládalo rozhodnutí Soudního dvora, v tom, že vyšetřovací úkon vyhrazený podle práva vydávajícího státu soudům byl soudem vydávajícího státu povolen před vydáním EVP a přitom byl shledán nezbytným a přiměřeným. Z toho podle senátu vyplývá, že úvahy, které vedly k rozhodnutí Soudního dvora, v projednávané věci neplatí.

16 Senát chápe rozhodnutí Soudního dvora tak, že jej Soudní dvůr v zásadě zakládá na následujících třech argumentech:

(1) Pouze orgán, který má podle vnitrostátního práva pravomoc nařít dotčené úkony, může řádně splnit povinnosti stanovené směrnicí – povinnost přezkumu (čl. 6 odst. 1 písm. a)) a povinnost odůvodnění (viz body 32 až 34).

(2) Na základě čl. 6 odst. 1 písm. b) směrnice 2014/41 může vydávající orgán vydat EVP pouze za podmínky, že vyšetřovací úkon uvedený v EVP by za stejných podmínek bylo možné nařít u obdobného vnitrostátního případu (bod 35).

(3) Rozlišování mezi orgánem vydávajícím evropský vyšetřovací příkaz a orgánem, který má pravomoc nařít vyšetřovací úkony v rámci tohoto trestního řízení, by zkomplikovalo systém spolupráce a tím ohrozilo zavedení zjednodušeného a účinného systému (body 36 až 38).

17 a) Úvahy uvedené pod body (1) a (2) nejsou podle senátu v projednávané věci relevantní. Povinnost kontroly podle čl. 6 odst. 1 písm. a) směrnice byla před vydáním EVP splněna orgánem, který má podle vnitrostátního práva pravomoc dotčené vyšetřovací úkony nařít; příslušná vyšetřující soudkyně ve svém nařízení uvedla, že prohlídky, které mají být provedeny v Berlíně, jsou nezbytné a přiměřené. Na rozdíl od případu, na němž se zakládalo rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-724/19, nebyly v projednávané věci stanoveny zvláštní požadavky na odůvodnění. Vydávající orgán vydal EVP za podmínek, za kterých by bylo možné nařít vyšetřovací úkon u podobného vnitrostátního případu; nejprve navrhl provedení prohlídky u soudu a soud prohlídku povolil před vydáním EVP.

18 b) Podle názoru senátu tedy zůstává pouze bod (3).

aa) Senát má v tomto ohledu zaprvé za to, že u této úvahy je nezbytné rozlišovat. Je toho názoru, že nutnost, aby orgán vydávající EVP byl totožný s orgánem příslušným pro nařízení úkonu podle vnitrostátního práva může kromě zjednodušení přinést i větší komplikace. Platí to konkrétně pro ty členské státy, v nichž vyšetřující soudce – jako například v německém právním systému – nemá v přípravném řízení ústřední roli, nýbrž do kontaktu s vyšetřováním přichází pouze občasně, například při provádění určitých vyšetřovacích úkonů navržených státním zastupitelstvím nebo při nařízení a potvrzení donucovacích opatření, která jsou podle vnitrostátního trestního řádu vyhrazena soudu. Každopádně v německém právním systému tato pouze občasná příslušnost vyšetřujícího soudce vede k tomu, že spis řízení má k dispozici pouze v okamžiku svého rozhodování a navíc nemá poznatky o částech vyšetřování, které se netýkají jeho rozhodnutí, ani o vývoji, k němuž po jeho rozhodnutí dojde. V případě, že vyšetřující soudce tedy bude klasifikován jako vydávající orgán, musí si v případě dotazů vykonávajícího orgánu, například podle čl. 6 odst. 3 první věty směrnice,

nejprve spis řízení vyžádat a (znovu) se seznámit s vyšetřováním a jeho aktuálním stavem. To vede k prodlení ve vyřizování právní pomoci.

- 19 Navíc si lze představit případy, kdy se EVP – jako v projednávané věci – kromě vyšetřovacích úkonů, jejichž nařízení je vyhrazeno soudu, týká rovněž úkonů, u kterých tomu tak není. V takovém případě by mohla existovat možnost, že každý orgán vydá samostatný EVP pro oblast spadající do jeho příslušnosti. Pro vykonávající stát by pak ohledně dvou EVP, které se týkají jednoho skutkového stavu, byly kontaktními osobami různé vydávající orgány. I to může podle názoru senátu systém spolupráce zkomplikovat.
- 20 bb) Dále si senát pokládá otázku, zda samotná úvaha pod bodem (3) může odůvodnit omezení rozhodovací pravomoci členských států při provádění směrnice 2014/41, které souvisí se zásadami vypracovanými ve věci C-724/19. Pochybnosti senátu se přitom zakládají rovněž na srovnání s právním stavem u evropského zatýkacího rozkazu, u něhož je bez ohledu na cíl zjednodušení dříve komplikovaného systému spolupráce mezi členskými státy, který je i zde podstatný (viz bod 5 odůvodnění rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy), považováno za přípustné, že se vystavující orgán a příslušný orgán liší (viz rozsudek Velkého senátu Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. května 2019, C-509/18).
- 21 Senát proto pokládá otázku:
- [omissis] [opakování předběžné otázky]
- [omissis]